Ova web-stranica koristi kolačiće

Za pružanje boljeg korisničkog iskustva i ispravan prikaz sadržaja ova stranica koristi kolačiće. Kolačići su anonimizirani te u svakom trenutku možete kontrolirati i konfigurirati postavke kolačića u vašem Internet pregledniku. Više o kolačićima možete pročitati u Pravilima o kolačićima.

Želim znati više - pravila o kolačićima

Razumijem

OZBILJNO O 'EFEMERNOJ' SVAKODNEVICI

NORVEŠKI FILOZOF LARS SVENDSEN Uspio sam se prestati dosađivati pišući o filozofiji dosade

AUTOR: Karmela Devčić OBJAVLJENO: 01.12.2018. u 18:18

Lars Svendsen

Dosada se uselila u njegov život kada je pisao doktorat na temu Kanta. "Postalo mi je jasno da je disertacija kojoj sam posvetio godine posve nevažna za moj život", kaže filozof koji gostuje u Puli na sajmu knjiga

Dosada. Strah. Usamljenost. Zlo. Sloboda. Rad. To su teme kojima se bavi, dapače cijele knjige o svakoj od njih pojedinačno napisao je norveški filozof **Lars Svendsen**. Karijeru je napravio, postao internacionalno poznat i globalno prevođen, filozofski promišljajući suvremenu svakodnevicu, ponekad naizgled efemerne stvari na koje "seriozniji" filozofi ne bi trošili vrijeme. U nas redovito prevođen, izdaje ga TIM press ("Filozofija dosade", "Umjetnost", "Filozofija zla", "Što je filozofija?", "Moda", "Strah", "Rad", "Liberalizam", "Filozofija slobode", "Filozofija usamljenosti"), Svendsen će sljedeća dva dana govoriti na pulskom Sa(n)jam knjige.

VEZANE VIJESTI

NOBELOVAC WOLE SOYINKA OTVORIO

Prvu je knjigu, "Filozofiju dosade", slučajno i dijelom, reći će, gotovo spontano napisao za vrijeme

PULSKI SAJAM NA HRVATSKOM JEZIKU 'Hvala Hrvatima za Davis Cup i hvala što ste dozvali sunce dok gostujem kod vas'

PREDSTAVLJEN ROBI K. NA 2500 STRANICA Najdugovječnija kolumna u povijesti hrvatskog novinarstva

pisanja doktorske disertacije, do dosade ga je, otvoreno će: doveo tada dosadan mu Kant i njegovi teorijski koncepti. “Činilo mi se posve jasnim da je ta disertacija na kojoj sam proveo godine zapravo potpuno nevažna za moj život. Tema mi je bila posve dosadna. Ali, i sve drugo mi je bilo dosadno - svijet, ja sam sebi, rad i nerad, bavljenje filozofijom i ne bavljenje filozofijom. Dvije godine, od početka 1997. do konca 1998., ništa me nije moglo zainteresirati. Da sam otišao psihijatru vjerojatno bi mi dijagnosticirali depresiju, definitivno sam zadovoljavao više kriterija po njihovom dijagnostičkom algoritmu. No, sebi se nisam činio depresivnim, samo sam se - jako dosađivao. Moj je problem bio više filozofijski negoli psihijatrijski. Ne mislim da sam, recimo, patio od kemijske neravnoteže u mozgu i da bi mi antidepresivi pomogli, ja sam patio od pomanjkanja smisla koje se može riješiti tako da se egzistencijalno prefokusirate, a tu pomaže - filozofija. Možda je moja dosada sličila nekom glasu koji govori da moram mijenjati život. Filozofija je, kako je ja vidim, u konačnici samorefleksija”, kazao je u razgovoru za Jutarnji list. Tu citira Wittgensteina, njegovo razmišljanje da je bavljenje filozofijom zapravo više bavljenje sobom. “Bavljenje vlastitim konceptima, načinima na koje gledate stvari i što očekujete. Tako sam na koncu izabrao iskoristiti alat što sam ga stekao za vrijeme studija ne bi li vidio može li mi filozofija pomoći da riješim vlastite nevolje, koristeći se filozofijom kao terapijom”, govori Svendsen.

Statusni simbol

Iz toga je nastala knjiga “Filozofija dosade” u kojoj secira što se događa s čovjekom kad mu u životu pofali smisla, piše o dosadi kao “privilegiji” modernog čovjeka, svojevrsnom statusnom simbolu. “Paradoksalno, uspio sam prestati se dosađivati pišući o filozofiji dosade. Ulazeći dublje i dublje u pitanje dosade počeo sam se zabavljati i ponovo uživati u filozofiji.”

Dosada nije čest predmet filozofije, moguće da se doima i suviše trivijalnom, gotovo vulgarnom da bi bila vrijedna daljnjeg ispitivanja. Manjka joj i ozbiljnosti depresije, pa nije pretjerano zanimljiva niti stručnjacima za psihičko zdravlje. Nedostaje joj i šarma melankolije, koji se, razmišlja Svendsen, tradicionalno povezuje s mudrošću, osjećajnošću i ljepotom, pa stoga nije previše atraktivna niti za estete.

Što to, zapravo, ubijamo ubijajući vrijeme?

“Vrijeme ubijamo jer se ne možemo nositi s praznim vremenom, ali uništavajući, ubijajući ga uništavamo i mogućnosti koje su postojale za tog vremena. Sasvim sigurno time zatvaramo prostor za kontemplaciju i samorefleksiju, jer usmjeravamo našu pozornost daleko od sebe, na razonodu.”

Istraživanja su pokazala da muškarci i mladi ljudi više pate od dosade nego žene i stariji. Svendsen kaže da zapravo nije poznato zašto je tome doista tako.

Kierkegaard je tvrdio i elaborirao da je dosada korijen svakog zla. Svendsen komentira: “Dosada je korijen dijela zla, ali sigurno nije svakog”.

Njegovu filozofiju ne čine apstraktni koncepti, tema je uvijek negdje iz ugla, svima prepoznatljiva, vrlo iskustvena.

Lani je u nas objavljena “Filozofija usamljenosti”.

“Gotovo sve što sam mislio o usamljenosti pokazalo se pogrešnim. Vjerovao sam da postoji ‘epidemija usamljenosti’. Pretpostavljao sam da je ona povezana s individualizmom modernog doba te da je u društvima naglašenog individualizma veći stupanj usamljenosti. Mislio sam također da su muškarci usamljeniji od žena te da su usamljeni ljudi izoliraniji negoli drugi. Pretpostavljao sam da značajan porast samačkih kućanstava utječe na povećanje broja usamljenih ljudi. Mislio sam da društvene mreže i mediji generiraju još više osjećaj usamljenosti. No, sve je ovo zapravo potpuno krivo. Nikad nisam radio na nečemu što se pokazalo toliko različitim od onih pretpostavki od kojih sam krenuo.”

Svendsen dodaje da je nejasno zašto žene usamljenost osjećaju češće negoli muškarci, pogotovo jer žene češće stvaraju socijalne mreže i razvijaju prisnost te imaju čvršće veze u obitelji, a i sklonije su stjecati nova prijateljstva tijekom cijelog života, dok se muškarci drže starih prijatelja i teško stvaraju nove. No, ako žene imaju snažniju potrebu za povezanošću, to moguće objašnjava i zašto imaju snažnije društvene veze, ali i zašto se osjećaju usamljenije.

Zlo i normalni ljudi

Usamljenosti se danas pridaje puno veća pozornost, no to ne znači da je usamljenosti doista više, već je tek evidentno da se o njoj puno više raspravlja. U Europi se, pokazala su istraživanja, najusamljenijima osjećaju ljudi u istočnoj Europi, dok je u sjevernoj Europi osjećaj usamljenosti najrjeđi. Visoku stopu usamljenosti, možda je iznenađujuće, bilježe Italija, Grčka i Portugal. Skandinavske zemlje imaju relativno nisku stopu usamljenosti u odnosu na druge europske zemlje.

Usamljenost kod djece u korelaciji je s usamljenošću roditelja, korelacija je veća s majčinom usamljenošću nego očevom.

Samoća sama po sebi, jasno, nije ni pozitivna niti negativna. Sve ovisi o vrsti samoće. Problem našeg doba, ističe, nije višak negativne usamljenosti nego nedostatak pozitivne osame. Osama pruža privilegij refleksije u kojoj je čovjek bliže istini, daje

mu prostor za razmišljanje i kreativnost. Usamljenost, pak, nije samo bolna nego i često doživljena kao sramotna, poručuje da je usamljeni nevažan u društvenom kontekstu. Jer, onaj tko drugima nije potreban na neki je način nevažan. Problemom usamljenosti danas se već bave i vlade, u Norveškoj su, primjerice, prije četiri godine pri Ministarstvu zdravstva najavili program borbe protiv usamljenosti.

U “Filozofiji zla”, među ostalim, Svendsen piše o instrumentalnom zlu za kojega je čovjek svjestan da drugome šteti i to čini iz sebičnih pobuda ili radi užitka, potom analizira idealističko zlo, tipično za teroriste, uvjerene da čine dobro te piše o zlu iz gluposti koje čine oni indiferentni, koje ne zanima rade li svojim postupcima nekome zlo, takvi često kažu da “samo provode propis i postupaju po zakonu”.

“Zanimalo me zlo koje počine posve normalni ljudi. Nisam se htio baviti poremećenim serijskim ubojicama i takvim slučajevima. ‘Zlo’ je koncept koji koristimo za opisivanje krajnjih dosega nemoralnosti. Koncept zla nam treba da ne bismo imali iskustvo morala.

Holokaust nije bio samo ‘moralno pogrešan’ ili ‘vrlo moralno pogrešan’, jer to ne uspijeva uhvatiti težinu holokausta. Kad je Anders Behring Breivik ubio 69 ljudi, većinom tinejdžera, u Utøyi, nakon što je prvo detonirao bombu u središtu Osla i ubio osam ljudi, ne bi rekao da je postupio ‘loše’ ili ‘vrlo loše’. Trebamo nešto jače što bilježi i opisuje moralni užas tih događaja. Zlodjela nisu ‘normalna’ jer su izraz krajnje lošeg, ali oni koji ih čine obično su posve normalni. Zlo činimo iz raznih razloga - egoističkih, altruističkih, idealističkih. Zlo je jedna od mogućnosti za stvorenja koja su sposobna slobodno djelovati. Sloboda nas čini odgovornima za naše postupke, samo bića koja su sposobna za odgovornost sposobna su i za zlo. Ne postoji ništa u našoj prirodi što sprečava bilo koga od nas da u određenim okolnostima, primjerice u cilju ostvarivanja vlastitih ideala ili boreći se protiv neprijatelja, počini zločin. Priroda vas neće spasiti od zla, samo vi to možete učiniti, ako ste moralno budni”, poručuje.

Njegova zadnja knjiga “Understanding Animals” u nas će biti objavljena iduće godine.

Potreba za orijentacijom

“Dobro sam se zabavio pišući o tome možemo li mi razumjeti životinjski mozak. Nakon svih tih knjiga o teškim temama koje sam napisao bilo je odlično za promjenu raditi na temi koja čini da se osjećam dobro. Ta knjiga je definitivno nastala iz moje ljubavi prema životinjama. Možda bi sljedeća koju ću napisati trebala nositi naslov ‘Understanding Humans’. A nakon toga mogu pisati o smrti”, kaže Svendsen te dodaje: “Obično se uhvatim pisati o nekoj temi zato što je zapravo ne razumijem. Za mene je filozofija potreba da se orijentirate, razmislite o nečemu.

Filozofiju obično predstavljaju kao strogo misaonu, ali većina bi se filozofa složila da ono čime se bave ima emocionalni aspekt. Filozofija ne počinje u nekakvom stanju afektivne neutralnosti, već prije u stanju uznemirenosti, zatečenosti, zbunjenosti. Wittgenstein je, poznato je, tvrdio; 'Ich kenne mich nicht aus'. Dakle, da ne zna sebe, da se ne može usmjeriti. To je emotivni problem, osjećaj izgubljenosti. Upućeni ste na filozofiju jer je nešto oko vas ili u vama problematično. Provođenje istraživanja o nekoj temi i pisanje knjige meni je način da objasnim sebi nešto što utječe na moj konkretan život. Primjerice, suština moje knjige o filozofiji slobode je u njezinu zadnjem dijelu gdje istražujem kako slobodu realizirati u našim životima".

Čovjek koji proučava zlo i strah, komentira globalnu političku klimu, kontinuirani rast desnice: "Trenutna politička klima razlog je za veliku zabrinutost, mnoge od krucijalnih vrijednosti liberalne demokracije, vrijednosti koje su mnogi od nas uzimali zdravo za gotovo, sad se moraju snažnije braniti. Međutim, ja sam optimist i vjerujem da ćemo čak i u ovoj političkoj klimi moći održati bitne standarde demokracije, poštivanje ljudskih prava itd. Mnogi tvrde da trenutno gledamo recesiju demokracije, a Freedom House je dokumentirala neprestano smanjenje broj liberalnih demokracija od 2006. godine naovamo, no ideja liberalne demokraciji i dalje ima veliku podršku. Moramo biti budni s obzirom na to da neliberalni režimi sve više rade da destabiliziraju liberalne demokracije i u tome imaju neki uspjeh. Posljednjih desetljeća prošlog stoljeća došlo je do vrlo brzog porasta broja liberalnih demokracija, možda smo naivno mislili da će se taj proces nastaviti gotovo sam po sebi. Trebamo biti zabrinuti za aktualna zbivanja, ali vjerujem da će većina liberalnih demokracija morati izdržati i trenutni porast neofašizma i ksenofobije. Mislim da smo danas sasvim daleko od situacije kakva je bila tridesetih godina prošlog stoljeća, ali jasno da moramo biti svjesni mogućnosti ponavljanja povijesti".

Jutarnji list

Prijavite se na newsletter portala Jutarnji.hr i ne propustite najnovije vijesti iz Hrvatske i svijeta

E-mail adresa

Prijava

Tagovi # filozofija

IZDVAJAMO

SLOBODNA DALMACIJA

Gloria

sportske novosti